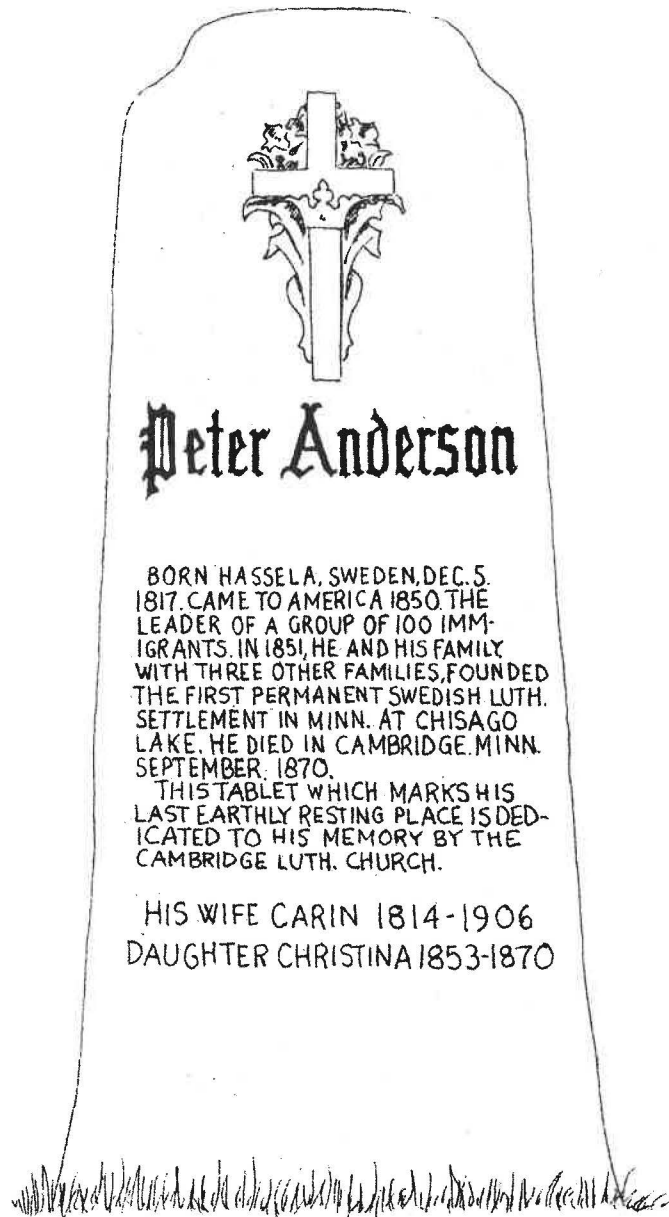
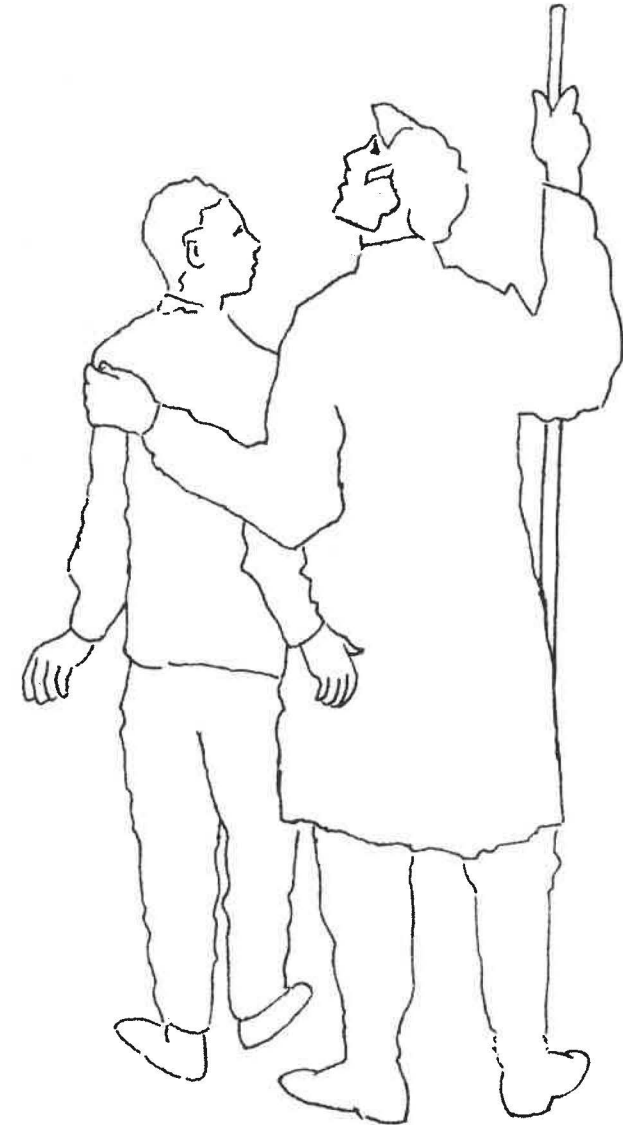

Hasselabonden och emigrantledaren

Joris-Pelle

Stenen står i Cambridge, Minesota

Erik Norelius och Joris-Pelle efter en illustration på altartavlan i Hassela kyrka

Den lilla socknen Hassela har sett många män födas, som sedan har kommit att bli kända inte bara i Sverige, utan även långt utanför Sveriges gränser. Prästsläkten Hazelius (namnet en latiniserad form av Hassela) kom från Hassela och verkade här i fyra generationer.

Ett barnbarn till den siste prästen var ingen mindre än Arthur Hazelius som grundade Skansen och Nordiska Museet. En annan välkänd hasselason var Artur Engberg, ecklesiastikminister och mycket drivande kulturpolitiker som bland annat startade Riksteatern. Än i dag citeras hans kulturartiklar utomlands. En annan bondson från Hassela var Erik Säll, hovrättsråd och president i Norrländska hovrätten.

Den som startade IOGT-rörelsen i Sverige var Hassela-födde Anders Bergström, som varit i USA en tid och hämtat de nya idéerna. En annan pionjär var Frö-Lars, som var förkunnare inom den nya väckelsen, baptismen.

Bland landets förnämsta spelmän inom folkmusiken kan nämnas Hult-Kläppen, vars livsöde visats som långfilm på TV en juldag för drygt tio år sedan samt Jon-Erik Hall.

Finska invandrare

För snart 400 år sedan, 1598, kom de första finnarna och slog sig ner i västra delarna av Hassela. Det var Per Andersson (hans finska namn var förmodligen Pekka Tarvainen) med familj som kom till Rigmäki där man uppförde sitt primitiva pörte. Två år senare flyttade familjen ner till det som idag kallas Kölsjön, på den tiden Tarvala.

Per Anderssons fyra söner delade upp den stora "kronoskogen" i fyra stora hemman. En av sönerna blev mycket rik och kallades därför "Rik-Örjan" och bodde på Kölsjön 4.

Joris-Pelle – "Karl-Oskar"

På den gården växte i början av 1800-talet en annan finnättling upp, nämligen Joris-Pelle, Per Andersson. Denne Joris-Pelle är säkert den Hasselason som är mest känd i Sverige och utomlands. "Aldrig hört talas om" säger det flesta. För eftervärlden blev han känd under namnet "Karl-Oskar" i Wilhelm Mobergs utvandrarepos. Moberg har själv i artiklar berättat var han hämtat inspirationen till sina emigrantböcker, nämligen i hasselasonen Erik Norelius dagböcker.

Amerikabreven

Under våren 1850 blev det känt att den välbärgade bonden Per Andersson tänkte sälja sitt hemman och emigrera till Amerika. Han hade som så många andra livit smittad av Amerikafebern som blossat upp runt om i Sverige och inte minst i norra Hälsingland, till följd av de brev som kommit från trosfränder i Bishop Hill där man målade det nya landet i rosenfärg.

Det var många i Hassela och i grannsocknarna som ville följa med Joris-Pelle på hans resa. En del ville emigrera för att mer fritt än i Sverige få läsa de gamla lutherska böckerna, andra reste för att finna bättre livsbetingelser och andra säkert av ren äventyrslystnad.

Emigrantledare

Den 21 Juli 1850 reste så ett sällskap på drygt 100 personer från Hudiksvalls hamn med Joris-Pelle som emigrantledare. Han hade tack vare sin förmögenhet, till och med helt eller delvis bekostat resan över för ett flertal personer.

Efter en lång och strapatsrik resa över Atlanten anlöpte men New Yorks hamn den 31 oktober. Nio personer hade avlidit under resan.

Resan vidare från New York blev också även den ganska prövande. En del stannade visserligen kvar i New York, men de flesta följde Joris-Pelle på hans resa inåt landet. Skaran blev dock mindre och mindre, allteftersom den ene efter den andre lyckades finna en bosättningsort efter färdvägen till Minnesota, som var resans mål. En av de mest påfrestande delarna av resan var den över Eire-sjön. Den företogs i november med en gammal ångare och de flesta hade endast råd att lösa däckplatsbiljetter. För egna pengar köpte då Joris-Pelle några hyttplatser, så att barn och sjuka kunde få skydd mot den bitande kylan.

Grundade koloni

I slutet av november kom den lilla spillran av det ursprungliga sällskapet fram till Andover i Illinois, där Erik Norelius beslutade sig för att stanna. Han försökte övertala Joris-Pelle att slå sig ner där också, men Joris-Pelle kände finnskogsbondens längtan att söka ny, jungfrulig mark. Han ville ha "livsrum", som skänkte honom en obegränsad tillgång till skog, jakt, fiske och odlingsbar mark. Våren 1851 kom Joris-Pelle fram till Chisago-sjön, efter ytterligare en strapatsrik färd med övernattningar utomhus.

Där grundade han den lilla kolonin tillsammans med två av sina drängar och deras familjer, samt ytterligare två familjer. Han tyckte att platsen påminde om hans egen hembygd och han skyndade sig att skriva hem till Hassela och berättade att han funnit en mycket lämplig bosättningsplats. Två år senare kom ytterligare ett antal familjer från Hassela, bland annat hans halvbror Daniel Lindström, som kom att ge namn åt staden Lindstrom. Chisago, och även dess grann-country Isanti, växte och efter något år hade man även byggt en kyrka. De första åren fick Joris-Pelle själv vara en sorts präst, och han döpte bland annat sin dotter Kristina, det första barnet som föddes i Chisago.

Den tidigare nämnde Erik Norelius var en blott 17-årig yngling från Hassela som följde med Joris-Pelle på hans resa. Denne Erik Norelius skrev 17 dagböcker, där han bland annat berättade utförligt om hel resan, sökandet efter lämplig bosättning och åren som följde där i Minnesota. Erik Norelius själv kom att bli en av de stora förgrundsmännen inom den Lutherska kyrkan i USA.

Wilhelm Moberg

Det är ur dessa dagböcker som Wilhelm Moberg hämtat ramberättelsen för sitt emigrantepos, men eftersom Moberg var smålänning förlade han, med författarens frihet, hela berättelsen till Småland. Men folk i Kichisago och Isanti vet att de har sina rötter i Hassela och omliggande socknar, och det historiska sällskapet i Kichisago har också givit ut en bok som heter "Den sanna historien om Karl-Oskar och Kristina" där det klart framgår att "Karl-Oskar" inte var någon annan än just Joris-Pelle.

Jorisgården i Lindsjön, Hassela